

CRNA GORA: Ministar policije prkosi odlukama Upravnog suda

Draško Đenović, Centar 9 (www.centar9.info), Beograd 25. jun 2012

Broj i pravni status sveštenika Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori koji nemaju crnogorsko državljanstvo već godinu dana intrigira kako crnogorsku tako i srpsku javnost i povod je više za političke nego verske spekulacije.

Geneza problema

Nakon što je policijska uprava Crne Gore od 11. maja do 4. juna 2011. godine izvršila detaljnu proveru verskih službenika u nekoliko manastira SPC kao i u katoličkim crkvama na teritoriji policijske uprave Nikšića (<http://www.centar9.info/archive/article/pdf/152/sr-SR/CRNA-GORA:-Slu%C5%BEili-Bogu-bez-prijave-boravka>) započeto je progonstvo određenog broja pravoslavnih monaha i sveštenika SPC u Crnoj Gori.

Strasti su se uskomešale kada je juna prošle godine MUP Crne Gore izdao saopštenje da su „službenici Ispostave granične policije Nikšić prilikom kontrole verskih objekata u toj opštini pronašli pet državljana Bosne i Hercegovine i tri državljanina Srbije, koji su u našim manastirima godinama boravili bez prijave boravka.”

U Pivskom manastiru već 13 godina versku službu obavlja strani državljanin koji u Crnoj Gori boravi ilegalno. Reč je o državljaninu Bosne i Hercegovine V.K. koji bez prijave boravka služi Bogu u kontinuitetu od 1999. godine. U istom manastiru policija je pronašla i O.K. koji boravi na teritoriji Crne Gore od 2004. godine, a da sve to vreme nije prijavio boravak. Za državljanina BiH D.R. koji vrši versku službu na teritoriji opštine Šavnik, kao i za njegovu suprugu J.R. takođe je ustanovljeno da borave na teritoriji Crne Gore bez prijave boravka. Policija je u manastiru Sveti apostol Luka u Župi zatekla B.R. iz BiH koja u Crnoj Gori boravi od januara 2011. godine bez prijavljenog boravka. U razgovoru sa starešinom manastira Sveti apostol Luka R. N. policija je, kako se navodi, saznala da u tom verskom objektu boravi još osam stranih državljana bez prijavljenog boravka – pet državljana BiH, dva državljanina Srbije i jedan državljanin Slovenije. Oni u vreme dok je obavljana kontrola nisu bili u Crnoj Gori, ali su po povratku, 6. juna 2011, regulisali privremeni boravak, saopštila je policija. U manastiru Podmalinsko kod Šavnika pronađene su dve državljanke Srbije – K.V. koja boravi u Crnoj Gori od maja 2009. godine i J.M. koja je tu od oktobra 2010. godine, obe bez prijave boravka. U manastiru Zagrađe policija je našla P.S. iz Srbije koji u Crnoj Gori boravi još od 1999. godine, a da za to vreme nije prijavio boravak.

Policija navodi da je kontrolom u katoličkoj crkvi Sveti Ćirilo i Metodije u Nikšiću utvrđeno da u njoj borave državljanka BiH, A.L, i državljanka Srbije T.K, koje se nalaze u redovnom postupku za dobijanje ličnih dokumenata Crne Gore.

U istom saopštenju se kaže da su uhapšeni privedeni ovlašćenom službeniku za vođenje prekršajnog postupka Područne jedinice Nikšić i njima je izrečena mera opomene uz plaćanje troškova prekršajnog postupka od po 30 evra.

Tim povodom oglosio se i mitropolit crnogorsko-primorski Amfilohije koji je u podgoričkim dnevničkim novinama Vijesti juna 2011 rekao je da se u Crnoj Gori odvija „svojevrsno nasilje nad sveštenstvom koje sprovodi MUP na čelu sa ministrom Ivanom Brajovićem. „Taj odnos prema jednom delu našeg sveštenstva i monaštva i pretnja da im se ne dozvoljava boravak, započeo je od vremena od kad je Brajović postao ministar unutrašnjih poslova i od kad, naročito u Podgorici, radi neka Dapčevićka (Ljiljana, načelnica u MUP-u), koja drži u svojoj kancelariji sliku Dedeića (Mihaila, mitropolita CPC). Na tom principu, očevidno, oni vrše nasilje nezapamćeno u istoriji Crne Gore nad sveštenstvom i monaštvom pravoslavne crkve,“ – prenose gotovo svi mediji u Srbiji mitropolitovu izjavu iz Vijesti. Mitropolit je naglasio da „takvog nasilja nije bilo ni u vreme tursko, ni u vreme mletačko, ni u vreme austro-ugarsko, ni u vreme nacista, ni u vreme komunista. To

je prvi put u istoriji da inspektori policije prestravljaju monahe, monahinje i sveštenike, obilazeći manastire poslednjih mesec dana. Bukvalno ih prestravljaju, upadajući, preteći im da će biti izbačeni, naročito ti koji nisu regulisali boravak u Crnoj Gori. Među njima ima monaha i sveštenika iz Rusije, Sirije, BiH, Srbije. To je nešto neshvatljivo i neprihvatljivo“, istakao je mitropolit crnogorsko-primorski. Prema njegovim rečima kada „oni ne bi hteli da se prijavljuju i traže boravak saglasno zakonu, onda bi policija imala pravo da to radi“.

Crnogorski MUP saopštilo je u ponedeljak 13. juna 2011. godine da u svom reagovanju povodom Mitropolitove izjave, koje je dobio Centar 9, da je crnogorska policija pronašla da ukupno 86 sveštenika i monaha SPC u Crnoj Gori nema odobren boravak u toj državi. MUP je odbacilo ocene mitropolita Amfilohija da crnogorska policija, nedavnom kontrolom boravka stranaca u manastirima i crkvama SPC, „prestravljuje monahe, monahinje i sveštenike“. U reagovanju MUP-a je navedeno da nijedna odredba u Zakonu o strancima „ne prepoznaje ni sveštenike ni monahe bilo koje verske zajednice u Crnoj Gori kao posebnu kategoriju, te stoga oni imaju isti zakonski tretman u regulisanja boravka kao svi ostali stranci koji borave u našoj državi. Ako se radi o licima koja imaju državljanstvo druge države, a borave ili rade na teritoriji Crne Gore, svoj status mogu riješiti na tri načina: da prijave boravak na 90 dana, da zatraže privremeni boravak ili stalno nastanjenje, uz ispunjenje zakonom propisanih uslova...

Prema evidenciji Fonda zdravstva, koja je upoređena sa registrom prebivališta, registrom crnogorskih državljana, registrom stranaca sa stalnim nastanjenjem i registrom stranaca sa privremenim boravkom u Crnoj Gori, 514 lica su osigurana kao sveštenici, verski službenici i članovi njihovih domaćinstava, od čega su njih 320 predstavnici Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori. Prema istoj evidenciji njih 86 nemaju nikavu odobrenu vrstu boravka i ne prolaze kroz pomenute registre, od čega njih 80 versku službu služe u SPC. Ukoliko Srpska pravoslavna crkva ima potrebu za angažovanjem dodatnog broja službenika koje ne može obezbijediti u Crnoj Gori, to može uraditi iz inostranstva ali samo u skladu sa našim zakonima” zaključuje se u reagovanju crnogorskog MUPa.

Slovo zakona

Po Zakonu o registrima prebivališta i boravišta, Uprava policije obavezna je da evidentira sve osobe koje u Crnu Goru uđu s namerom da ostanu duže od 90 dana. Policija, međutim, beleži samo lične podatke, ali ne i delatnost kojom će se, eventualno, strani državljani baviti u Crnoj Gori. Uz to, Zakon o zapošljavanju i radu stranaca ne primenjuje se na sveštenike dok obavljaju versku službu. Zavod za zapošljavanje Crne Gore stoga ne evidentira sveštenike, monahe i monahinje koji nisu crnogorski državljani, a služuju u Crnoj Gori. Kako Centar 9 saznaje, po Zakonu o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, rad tih osoba trebalo bi da Poreskoj upravi prijave same verske zajednice koje ih angažuju.

Zakon o strancima ne propisuje da verski službenici koji su strani državljani, moraju da imaju radnu dozvolu. Međutim, propisuje da moraju da rade kod pravnih lica. Tu počinje i tu se završava začarani krug, unutar kojega nema jasnih pravila za radno angažovanje verskih službenika jer SPC nije registrovana u Crnoj Gori kao pravno lice, iako je obavezu urednog registrovanja ustanovio još 1977. Zakon o pravnom položaju verskih zajednica koji je još uvek na snazi uz određene izmene.

Ukoliko SPC nije pravno lice, postavlja se pitanje kod koga su zaposleni sveštenici koji služe u crkvama i manastirima SPC? Takođe, postavlja se pitanje da li je komunistička vlast iz vremena Josipa Broza Tita bila fleksibilnija i demokratskija od sadašnje proevropske crnogorske vlasti?

Velibor Džomić, koordinator Pravnog saveta Mitropolije crnogorsko-primorske je za Centar 9 izjavio da: „Zakon o pravnom položaju verskih zajednica nigde nije naložio registraciju već postojećih crkava i verskih zajednica, već je samo propisao obavezu i registraciju budućih koje će se osnivati.“ Džomić podseća i na Mišljenje Vlade Crne Gore iz 1992. kojim je Mitropoliji priznat pravni subjektivitet, dat PIB broj i uknjižena imovina. On naglašava da dokumentacija o tome postoji: „Daću vam mišljenje Vlade Crne Gore da Mitropolija ima status pravnog lica.“

Međutim, pomoćnik ministra unutrašnjih poslova Crne Gore, Veselin Vukčević tvrdi drugačije:

„Zakon o pravnom položaju verskih zajednica je u primeni od 1977. godine, i sve verske zajednice i njihove organizacije su u obavezi da poštuju ovaj Zakon, odnosno da se prijave u roku koji je ovim zakonom propisan... MUP vodi registar verskih zajednica i ne raspolaže nikakvim Mišljenjem Vlade, niti bilo kog drugog organa koji bi dodatno pojašnjavao pitanja iz Zakona o pravnom položaju verskih zajednica u odnosu na njihov građansko pravni status.“

Mitropolit Amfilohije Radović je u maju 2011. godine za podgoričke dnevne novine Vijesti izjavio tim povodom: „Mitropolija crnogorsko-primorska je stara osam vekova, i kao takva, ne može dopustiti da bude registrovana od države „koja je juče postala nezavisna“.

Pravnici pak tvrde da u skladu sa Zakonom o državnoj upravi, pravni subjektivitet se ne može dobiti na osnovu mišljenja Vlade. Mišljenja, pre svega, nemaju obavezujuću snagu, a drugo, pravni subjektivitet stiže se upisom u odgovarajuće registre.

Dok u MUP-u tvrde da je u Crnoj Gori registrovano čak 13 verskih zajednica, uključujući sve najznačajnije, osim SPC, Velibor Džomić je Centru 9 izjavio: „Ja ću vam dati dokument MUPa, gdje ćete videti da Barska i Kotorska nadbiskupija nemaju tu vrstu registracije o kojoj je reč.“

Proterivanje sedam sveštenika iz Pljevalja

11. februara 2012. MUP Crne Gore je naložio sedmorici sveštenika SPC da u roku od tri dana napuste Crnu Goru. U rešenju koje im je uručeno 11. februara i koje je potpisao rukovodilac ekspoziture granične policije Pljevlja Aleksandar Laketić, navodi se da žalba ne odlaže izvršenje. Nakon što je Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore odbilo zahtev za dobijanje dozvole o privremenom boravku u Pljevljima sedmorici sveštenih lica SPC, oni su uložili žalbu. U rešenju o proterivanju navodi se da je rešenje MUP-a o odbijanju zahteva za dobijanje dozvole o privremenom boravku, postalo konačno 27. 12. 2011. nakon što je žalba sveštenika odbijena. Sveštenici su o ovom rešenju upoznati 30.1. 2012. godine, ali u rešenju koji su oni dobili ostavljena im je mogućnost žalbe Ustavnom sudu u roku od 30 dana.

Naredba da za tri dana napuste Crnu Goru stigla je protojerejima Ognjenu Perkoviću, Nikoli Oliću, Milanu Stojilkoviću, Saši Janjiću, Darku Joviću, Borivoju Pantiću i arhimandritu Leonidu. Većini protojereja deca imaju državljanstvo Crne Gore jer više od deset godina žive sa svojim porodicama u Pljevljima. Ono što je tom prilikom upalo u oči bila je i činjenica da i je rešenje uručeno istog dana kada je zbog nevremena proglašeno vanredno stanje i kada su skoro svi putevi u Pljevljima bili zavezani. Nakon demonstracija koje su nakon toga usledile, Uprava crnogorske policije im je dozvolila da ostanu u zemlji još mesec dana nakon čega im je pretela deportacija. Tom prilikom podršku pravoslavnim kolegama dala je i Islamska zajednica iz tog crnogorskog mesta.

Konačno se 13. juna 2012. oglasio i Upravni sud Crne Gore koji je poništio rešenja MUP-a o odbijanju odobranja dozvola za privremeni boravak sveštenicima SPC iz Pljevalja, kao i svešteniku Veliboru Džomiću.

Naime, Upravni sud je u obrazloženju presude naveo da je nejasno i nerazumljivo kako je MUP Crne Gore, a prilikom odlučivanja o privremenom boravku sveštenika, „dokaz o opravdanosti boravka“ vezao za vršenje službe u Eparhiji mileševskoj SPC i onda to uslovio primenom odredbe člana 2. Zakona o pravnom položaju verskih zajednica. Prema presudi Upravnog suda, tim članom se određuje obaveza osnivača da osnivanje ili prestanak rada verske zajednice prijavi opštinskom organu uprave unutrašnjih poslova na čijoj teritoriji je sedište novoosnovane ili ukinute verske zajednice, pa je Sud ocenio da je materijalni propis iz čl. 2. Zakona o pravnom položaju crkava i verskih zajednica pogrešno primenjen od strane MUP-a prilikom donošenja rešenja, što je bitno uticalo na zakonitost odluke.

Izjava ministra policije

I taman kada se mislilo da će se strasti stišati, u sredu 20. juna 2012 godine oglasio se i crnogorski ministar policije Ivan Brajović u oštroj polemici sa poslanicima opozicije na sednici parlamentarnog Odbora za bezbednost, kada je najavio da će protiv protojereja Velibora Džomića biti ponovo pokrenut postupak da

mu se ne dozvoli boravak u CG, komentarišući odluku Upravnog suda kojom je poništeno rešenje MUP o uskraćivanju prava boravka svešteniku Džomiću. Rasprava o godišnjem izveštaju o radu Ministarstva unutrašnjih poslova za prošlu godinu, prerasla je prema izveštaju Radija Slobodna Evropa u oštru raspravu između predstavnika opozicije i vlasti oko odnosa države prema sveštenicima SPC.

Poslanik Nove srpske demokratije Goran Danilović podsetio je ministra da deportacija sveštenika SPC iz Crne Gore – za koju se zdušno zalaže Brajovićeva SDP – nije uspela, jer je Upravni sud poništio svako rešenje MUP. Danilović je upitao Brajovića da li oseća odgovornost zbog postupka prema sveštenicima. „Ljude koji su po 20 godina u Crnoj Gori onemogućavali ste da ostvare svoja elementarna ljudska prava. Raspitajte se prije nego krenete u takve akcije o ljudima koje pokušavate da transportujete na način kao da se radi o švercerima droge. To je pristojan svijet. Crna Gora je multietnička država i ja mogu da razumijem da vama kao funkcioneru SDP to smeta, ali tome nema mjesta“, izjavio je Danilović i zaključio: „Pozivam vas da to više ne radite i očekujemo izvinjenje“.

Brajović, međutim, tvrdi da MUP samo poštuje zakon i da SPC treba da se registruje i problema ne bi bilo. I on i poslanik SDP Borislav Banović odbacili su optužbe da ta stranka, rukovodeći resorima u MUP u kojima se odlučuje o državljanstvu i boravku stranaca, demonstrira silu nad (isključivo) Srbima.

Vređanje nacionalnih osećanja građana Crne Gore

Pored svega ovoga protiv mitropolita crnogorsko-primorskog Amfilohija pred podgoričkim Sudom za prekršaje traje postupak zbog vređanja nacionalnih osećanja građana i reči mržnje koji traje već godinu ipo dana i ne nazire mu se kraj. Prema oceni tužilaštva, mitropolit je prekršio član 17, stav 1, Zakona o javnom redu i miru, kojim je propisano da će se kazniti onaj ko na javnom mestu govorom povredi rasna, nacionalna ili verska osećanja građana.

U maju 2011 godine Amfilohije Radović je došao u sukob i sa bivšim premijerom Crne Gore i liderom Demokratske partije socijalista Milom Đukanovićem, povodom Đukanovićeve izjave da se ta partija zalaže za jednu i jedinstvenu pravoslavnu crkvu u Crnoj Gori, jer Mitropolija crnogorsko-primorska „nije u saglasju“ s državnim interesima Crne Gore već brani interese Srbije.

Sa mogućom prekršajnom kaznom mitropolit Amfilohije će dobro proći u odnosu na svoje prethodnike na tronu svetog Petra Cetinjskog. „Snaga države“ je, naime, već oprobavana na svim crnogorskim mitropolitima od 1941. naovamo.

U ratnom vihoru s polovine prošlog veka, pod Bukuljom je ubijen mitropolit Joanikije Lipovac koji je kasnije je proglašen za sveca.

Njegov naslednik, episkop Arsenije Bradvarević, sa još sedmoricom sveštenika Mitropolije crnogorsko-primorske, našao se 1954. na sudu „zbog zavere u cilju rušenja narodnog režima u Crnoj Gori i antidržavne delatnosti“. Okružni sud na Cetinju osudio ga je na 11 i po godina robije, uz obrazloženje da je, između ostalog, „naneo uvredu Katoličkoj crkvi u Jugoslaviji“ pošto je govorio da je katolička crkva za vreme rata učinila velika zla pravoslavnom življu. Arsenije to jeste rekao, čak devet godina ranije, kada je bio mitropolit zagrebački, ali je morao naredne četiri godine – od 1954. do 1958. – da provede u Centralnom zatvoru u Kotoru. U kotorskom kazamatu mitropolit je oboleo od astme, pa mu je dopušteno da se leči u Beogradu odakle se više nikada nije vratio u Crnu Goru. Komunističke vlasti su ga čak sprečile da 1960. preuzme dužnost mitropolita budimskog, na koju ga je postavio Sinod.

Zbog „neprijateljske delatnosti“ na Cetinju su 1954, uz vladiku Arsenija, na zatvorske kazne od godinu do četiri godine osuđeni i sveštenici Luka Vujaš, Mihailo Gazivoda, Luka Poček i Marko Kusovac. Iz tog perioda ostala je zabeležena i izjava Blaža Jovanovića, predsednika Vlade Crne Gore: „Arsenije ne samo što se neće vratiti u Crnu Goru kao mitropolit, nego, dok sam ja živ, neće je ni kao turista u avionu preleteti!“

Sličnu sudbinu jedva je izbegao naredni mitropolit Danilo Dajković, sedamdesetih godina, kada je državni tužilac Stojan Đuranović zvanično tražio da bude izveden na sud. Njegov „greh“ bio je što se protivio rušenju crkve na Lovćenu u kojoj je počivao vladika Petar Petrović Njegoš! Nije mu suđeno, ali je crkvena

srušena i na njenom mestu danas stoji mauzolej vajara Ivana Meštrovića, a sadašnji mitropolit crnogorsko-primorski Amfilohije je pre nekoliko dana zatražio da se ta crkvica ponovo sazida.

Međutim, zanimljivo je istaći da njegovim prethodnicima niko od komunističkih vlasti nije tražio registraciju, iako je zakon star više od 35 godina i donet za vladavine komunista.